

Vyučování základů víry v 21. století Teologické fórum 4. 3. 2013, Praha

Jednotlivá ekumenická teologická fóra se již více než deset let konají pod hlavičkou Sdružení evangelikálních teologů. V březnu 2013 byla pozornost zaměřena na otázku předávání základů víry ve 21. století. Téma bylo zvoleno pro svou aktuálnost ve službě církvi české ekumeny a také v souvislosti s připomenutím 450. jubilea vydání Heidelberského katechismu (1563), k jehož odkazu se řada protestantských církví hlásí (jmenovitě Církev bratrská a Českobratrská církev evangelická).

V úvodu předseda teologického sdružení (P. Černý) připomněl úlohu katechismů v minulosti a nastínil problematiku vyučování základů víry v dnešní postmoderní době. S novou naléhavostí se v církvích objevují otázky: Jak postupovat ve vyučování dnes? Máme používat staré katechismy, nebo vytvářet nové? Je vůbec katechismová forma výuky dnes relevantní? Setkáváme s lidmi moderny i postmoderny, lidmi náboženskými, sekularisty a novopohany. Věřit v Boha je záležitostí rozumu i srdce. Jak stavět na apoštolských základech a plnit Kristův mandát učit všechny národy? Teologické fórum se pokusilo otevřít rozhovor nad těmito tématy.

V prvním příspěvku vystoupil prof. Dr. Thomas K. Johnson, který vyučoval na několika evropských i amerických univerzitách, včetně Univerzity Karlovy. Nejdříve přinesl vlastní svědectví o tom, jak v jeho mládí hrál Heidelberský katechismus rozhodující roli. Konverze T. Johnsona se udála v církevním společenství, které bylo spíše entuziastického rázu. Za nějakou dobu přišla duchovní krize mladého člověka, který do té doby marně hledal odpovědi na otázky svého intelektu v oblasti víry. Heidelberský katechismus mu tenkrát přinesl potřebnou pomoc svou hlubokou biblickou argumentací.

Prof. Johnson se potom zaměřil na složitý teologicko-filozofický rozbor pojetí Kristovy inkarnace. Vyšel od Anselma z Canterbury (1033-1109) a jeho dodnes známého díla „*Cur Deus Homo*“ (Proč Bůh člověkem), ke nastínil důležitost inkarnace. I když reformátorům nebyly blízké všechny středověké teologické důrazy, absolutní nutnost Kristovy inkarnace jim byla společná. Heidelberský katechismus je v této otázce velmi jasný a klade důraz na Boží spravedlnost, která vyžaduje, aby člověk přinesl reparaci za svůj hřích. Hříšník ale nemohl platit za druhé hříšníky. Proto mocí svého božství nesl Mesiáš jako člověk břemeno Božího hněvu, aby pro nás znovu získal spravedlnost a život. Heidelberský katechismus přesně klade důraz na skutečnost, že jako lidská rasa nemáme naději, spásu a útěchu, pokud zde není osoba, která je zároveň Bohem a člověkem. Jedině tak může být vedle sebe zároveň pravdivá spravedlnost a pravdivá milost. Mohou tak být společně ve vesmíru i v lidské zkušenosti. Inkarnace vyjadřuje, že jedna osoba je skutečně Bohem a zároveň člověkem a v těchto obou přirozenostech nese Boží hněv i milost.

Ve své náročné přednášce, kterou výborně do češtiny tlumočil Dan Drápal, uvedl prof. Johnson několik příkladů hloubky a výstižnosti Heidelberského katechismu. Přednáška byla neformálním pozváním k novému studiu této významné katechetické pomůcky.

Druhou přednášku přednesl patriarcha Církve československé husitské – Tomáš Butta. Dr. Butta se ve své odborné práci věnoval roli katechismů v české reformaci. Přínosem této přednášky bylo objasnění návaznosti katechismů na patristiku a středověkou katechezi. Byli jsme provedeni různými způsoby přípravy ke křtu v díle Tomáše

Akvinského, M. J. Husa, Lukáše Pražského, až velkému rozvinutí didaktických aspektů katecheze v díle Jana Amose Komenského. Ve svém spise *Unum necessarium* (1668) se Komenský vyznává: „*Chtěl-li by někdo určitější vyznání mé víry, uvedu apoštolské. Neboť neznám nic kratšího, prostšího a silnějšího a nic takového, čím bych byl připraven rychleji k rozhodnutí ve všech sporech a vyhnul bych se nekonečným labyrintům disputací. Bude-li se kdo ptát, jakých vybraných modlitebních formulí užívám, ukáži na modlitbu Páně; neboť jsem přesvědčen, že nikdo nemůže ukázat klíč, jenž lépe otvírá srdce Otcovo než jednorozený Syn, jenž z Otce vyšel. Zeptá-li se mne někdo po pravidlech života, vykáži se Desaterem, neboť jsem si jist, že nikdo nemůže vyjádřit lépe, co se líbí Bohu, než Bůh sám.*“¹ T. Butta zasvěceně poukázal na bohatost katechismové tvorby a výchovy v předbělohorském období a na její vrchol v díle J. A. Komenského. Zároveň naznačil pokračující vývoj pod vlivem pietismu, který posunuje důraz od katechismu na samotnou Bibli a doporučuje způsob biblické dějepravy. Dějeprava pak postupně zaujímá v katechezi centrální význam.

Třetí referát Teologického fóra se zaměřil na Heidelberský katechismus a jeho nový překlad. Dr. Peter Cimala, ředitel Komenského institutu a učitel Nového zákona na ETS v Praze představil část nového kritického překladu (z původního německého vydání) tohoto reformačního souhrnu základů víry. Dosavadní překlad pořídil profesor praktické teologie na Evangelické teologické fakultě v Praze J. B. Jeschke, v roce 1949. Je zřejmé, že překlad více než šedesát let starý je dávno rozebraný a již svým jazykem nevyhovuje pro předávání základů víry v dnešní době. Dokončený nový překlad bude brzy vydán tiskem ve spolupráci s Českou biblickou společností a dán do užívání.

Heidelberský katechismus byl představen jako pilotní projekt, který má ověřit vhodnost použití katechismové formy pro vyučování základů víry ve 21. století. P. Cimala provedl přítomné historickými a teologickými souvislostmi sepsání tohoto katechismu. Jde o katechismus, který pochází z dílny druhé generace světové reformace a vzniká v oblasti Falcka, kde se tehdy stýkaly kalvinismus a luterství. Proto je katechismus formulován komisí a následně C. Olevianem a Z. Ursinem ekumenicky. Prezentován byl trojdílný základ křesťanské víry, jak ho Heidelberský katechismus strukturuje: Lidská bída, spasení v Kristu a vděčnost za Boží milost.

Praktickým referátem posloužil Ing. arch. Tomáš Dittrich, který je dlouholetým redaktorem časopisu *Život víry* a ve své církvi (Křesťanské společenství) se přes dvacet let věnuje výuce základů víry. Jeho pohledy byly velmi cenné, protože dal nahlédnout do specifické práce s konvertity ze sekulárního prostředí a upozornil na důležité otázky katecheze.

Ředitel Evangelikálního teologického semináře Mgr. Jan Valeš předložil svůj výzkum teologického obsahu křesťanských příprav, jak se praktikují v evangelikálních sborech a církvích v ČR. Ukázalo se, že obsahově se tu prolínají dva okruhy: Jak se to dělá a jak by se to dělat mělo. Průzkum ukázal na velkou diferenci v pojetí přípravy. Zatímco někde je katecheze konvertitů delší a podrobněji prochází základy víry podle katechismu či dějepravy, jinde ke křtu dochází brzy po konverzi a lidé jsou dále vedeni katecheticky i pastoračně např. v domácích skupinách. Často ovšem záleží na obdarování a připravenosti vedoucích pro tuto službu. Jan Valeš si sám uvědomil, že

¹ *Unum necessarium*. In: *Komenský o sobě*, uspořádali MOLNÁR, A. et REJCHRTOVÁ, N., Praha 1987, cit. s. 297.

kritéria hodnocení jsou trochu sporná, protože nezachycují vývoj katechumenů v delším časovém období. Další prakticko-teologické zakotvení tohoto výzkumu bude užitečné. J. Valeš předložil velmi užitečný seznam současných pomůcek jednotlivých sborů a církví pro přípravu katechumenů ke křtu.

Po každé přednášce následovala živá diskuse. Generace křesťanů před námi využívaly k předávání víry katechismy. Jakým způsobem máme vyučovat základy křesťanské víry dnes? Potřebujeme nové materiály nebo se máme vrátit k tradičním protestantským katechismům? Jednoznačně nebyly tyto otázky zodpovězeny. Je možné, že pilotní projekt nového překladu Heidelberského katechismu pomůže tuto odpověď ujasnit. Ukázalo se, že všechny církve české ekumeny bez rozdílu, zápasí s otázkou předávání základů víry nejen dětem a mladým lidem vyrůstajícím v církvi, ale také těm, kteří jako konvertité hledají zakotvení a duchovní domov. Pro postmoderního člověka jsou pevné systémy výuky nedůvěryhodné a on sám se často orientuje na vztahy s těmi, kteří vyučují. Pro další intelektuálně zaměřené v hledače víry je určitý systém výuky nutný. Apoštol nás v Ko 2,7 vyzývá: *V něm zapustíte kořeny, na něm postavte základy, pevně se držte víry, jak jste v ní byli vyučeni, znovu a znovu vzdávejte díky.* Kladem teologického fóra byl ekumenický rozměr, otevřená diskuse a společná snaha postavit základy na Kristu. Jednotlivé referáty budou publikovány v časopise *Theologia vitae*. Apoštolské slovo je silnou výzvou k posile víry, která bude spočívat na základech, ve kterých jsme byli vyučeni. Ani dnešní církve nesmí upustit z předávání základů víry z důvodů svého misijního poslání (Mt 28,20a) „*učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vás přikázal!*“

Pavel Černý